

The last significant peculiarity is humanitarization of higher education, implementation of which is evident worldwide; still, in some countries including Armenia it is expressed faintly.

Thus it can be concluded that over the last three decades higher education of the Republic of Armenia has undergone drastic changes. It demonstrates peculiarities and trends of development which are in line with the international developments and they lead to integration with the international higher education.

Reference:

1. Gyulbudagyan V., Development Trends of Higher Education in Armenia, Proceedings of the International Conference " Issues of Education in the XXI Century, Yerevan, 2017.
2. RA Law On higher professional and postgraduate education, Yerevan 2004.
3. RA Law "On education", Yerevan, 1999.
4. J. Delors, International Commission on education for the twenty-first century <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114766>
5. Lomakina T., Priority directions of professional education development in the XXI century. <http://www.eduhmao.ru/info/1/3692/23130/>
6. Sorokopud Yu., Higher school Pedagogy, Rostov-on-don, 2011.

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 02.04.2020

Принято к публикации: 28.04.2020

Рецензент: канд. пед. наук, доцент Грета Акопян

The material was submitted and sent to review: 02.04.2020

Was accepted for publication: 28.04.2020

Reviewer: Assoc. Prof., Ph.D. Greta Hakobyan

**ՀՀ ԲՈՒՀԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ԵԲԿՏ-ԻՆ ԻՆՏԵԳՐՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ**

Խաչատրյան Ռոբերտ

Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարան, Հայաստան

Մովսիսյան Տաթև

Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարան, Հայաստան

Համառոտ ներածություն: Վերջին քսանամյակում ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգում տեղի ունեցող շարունակական բարեփոխումները հիմնականում պայմանավորված են ոլորտի միջազգայնացմամբ, մասնավորապես՝ Բոլոնիայի գործընթացին անդամակցությամբ և Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքին (ԵԲԿՏ) ՀՀ ինտեգրման հանձնառությամբ: ԵԲԿՏ ստեղծումը նպաստեց ազգային (պետական) մակարդակում Բոլոնիայի գործընթացի

պահանջներին համահունչ կրթական քաղաքականությունների, ռազմավարությունների մշակմանն ու հետևողական իրականացմանը, օրենսդրական դաշտում մեծածավալ փոփոխությունների իրականացմանը՝ այսպիսով նպատակ ունենալով խթանել ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգի աստիճանական զարգացումն ու հետագա կատարելագործումը: Հարկ է նշել, որ իրականացվող կրթական բարեփոխումներն ուղղված էին բարձրագույն կրթության կառավարման և բովանդակության մշակման նոր մոտեցումների որդեգրմանն ու դրանց արդյունավետ կիրառմանը, բարձրագույն կրթության որակի և ուսանողակենտրոն կրթական միջավայրի ձևավորմանն ու շարունակական բարելավմանը:

Կրթական բարեփոխումների այս համատեքստում ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգում դեռևս առկա են առանցքային հիմնախնդիրներ, որոնք խոչընդոտում են համակարգի գործունեության շարունակական բարելավումը, կայուն զարգացումը և ԵԲԿՏ-ին ՀՀ լիակատար ինտեգրումը: Մասնավորապես ներկայումս արդիական են կրթական գործընթացների հաշվետվողականության ու թափանցիկության բարձրացման, որակավորումների փոխձանաչման, ակադեմիական շարժունության ընդլայնման, որակի ապահովման գործընթացների կատարելագործման, բուհերի գործունեության ցուցանիշների չափելիության ապահովման և այլ հիմնախնդիրներ, որոնք պայմանավորված են ինչպես գլոբալացման մարտահրավերներով և աշխատաշուկայի հարափոփոխ պահանջներով, այնպես էլ ԵԲԿՏ գործիքակազմի (Որակավորումների ազգային շրջանակ (ՈԱՇ), դիպլոմի հավելված, Կրեդիտների կուտակման և փոխանցման եվրոպական համակարգ (ԿՓԵՀ), Բարձրագույն կրթության որակի ապահովման եվրոպական չափորոշիչներ և ուղենիշներ (ՈԱԵՉՈՒ)) ոչ լիարժեք կիրառմամբ: Այսպիսով, ՀՀ բարձրագույն կրթության որակի ապահովման (այսուհետ՝ ՈԱ) կատարելագործման արդի հիմնախնդիրները շարունակում են տարբեր հետազոտողների ուսումնասիրության առարկան հանդիսանալ, քանի որ ՈԱ համակարգին ներկայացվող պահանջները բազմաբովանդակ և հարափոփոխ են՝ պայմանավորված ազգային և միջազգային կրթական դաշտերում տեղի ունեցող դինամիկ զարգացումներով: Հաշվի առնելով վերոնշյալ կրթական խնդիրների հաղթահարման հարցում բուհերի հավատարմագրման առանցքային նշանակությունը՝ սույն հոդվածում նաև ներկայացվում են ՀՀ բուհերի ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման գործընթացների 2-րդ շրջափուլի փորձագիտական զեկույցների ուսումնասիրության արդյունքները:

Բանալի բառեր - *որակի ապահովում, ԵԲԿՏ գործիքակազմ, ինստիտուցիոնալ հավատարմագրում, հավատարմագրման գործընթացի հիմնախնդիրներ:*

Հիմնախնդիրը: Հետազոտության հիմնախնդիրը ՀՀ-ում ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման գործընթացների կատարելագործման անհրաժեշտությունն է, ինչպես նաև բուհերի որակի ներքին ապահովման համակարգերի բարելավման հանձնառությունը:

Հիմնախնդրին առնչվող արդիական այլ հետազոտությունների և հրատարակությունների կարճ վերլուծություն: Սույն հետազոտության համար տեսամեթոդաբանական հիմք են ծառայել բարձրագույն կրթության որակի ապահովմանն առնչվող մասնագիտական գրականությունը, Բոլոնիայի գործընթացի շրջանակներում ընդունված ու կիրառվող պաշտոնական փաստաթղթերը, միջազգային կառույցների ուսումնասիրությունները: Տեղեկատվական հիմք են հանդիսացել ՀՀ քսան բուհերի ինքնավերլուծությունները և ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման փորձագիտական զեկույցները:

Ըստ մասնագիտական գրականության վերլուծության արդյունքների՝ ներկայումս բարձրագույն կրթության համակարգերի համադրելիության, հատկապես ՈԱ համակարգերի կատարելագործման և դրանց մրցունակության ապահովման նպատակով կարևորվում են միջազգային չափանիշներին համապատասխան ՈԱ գործընթացների կազմակերպումն ու իրականացումը՝ հաշվի առնելով ազգային (պետական) կրթական համակարգերի առանձնահատկությունները: 2005 թվականից ի վեր ստանձնելով Բոլոնիայի գործընթացի պահանջները կատարելու պարտավորությունները և հետամուտ լինելով կրթության ոլորտում տեղի ունեցող բարեփոխումների ընթացքին՝ ՀՀ կառավարությունը նույնպես շարունակում է մեծածավալ քայլեր ձեռնարկել այդ ուղղությամբ: Ուշագրավ է, որ սույն հետազոտության շրջանակում ուսումնասիրված մի շարք փաստաթղթերի վերլուծությունները վկայում են ՀՀ և ԵԲԿՏ անդամ մյուս երկրների բարձրագույն կրթության համակարգերում առկա համանման խնդիրների մասին [1], [2], [5], [7], ինչից կարելի է ենթադրել, որ վեր հանված խնդիրները մեծ մասամբ պայմանավորված են ՀՀ-ում ԵԲԿՏ գործիքակազմի ոչ լիարժեք կիրառմամբ:

Մասնագիտական գրականությունում գոյություն ունեն «հավատարմագրում» հասկացության տարբեր ձևակերպումներ, որոնց հիմքում բուհի շարունակական բարելավման սկզբունքն է [4], [5]: Սա նշանակում է, որ Բոլոնիայի գործընթացի համատեքստում հավատարմագրման գործընթացները նպատակաուղղված են բուհերի կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը, մատուցվող կրթական ծառայությունների որակի բարելավմանը, կրթության

որակի մշակույթի ձևավորմանը, ամրապնդմանը, զարգացմանն ու տարածմանը, ինչպես նաև բարձրագույն կրթության համակարգում բուհերի գործունեության թափանցիկության, հաշվետվողականության և մրցունակության ապահովմանը:

Հոդվածի նպատակը: Հոդվածի նպատակն է վեր հանել և դասակարգել ՀՀ բուհերի ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման հիմնախնդիրները՝ դրանք դիտարկելով ԵԲԿՏ գործիքների գործնական կիրառման տեսանկյունից:

Հետազոտության նորույթը: Նորովի լուսաբանվել են ՀՀ բարձրագույն կրթության որակի ապահովման համակարգային հիմնախնդիրները, և հիմնավորվել է ՀՀ բուհերի ՈԱ համակարգերի կատարելագործման անհրաժեշտությունը:

Հաշվի առնելով ԵԲԿՏ-ում տեղի ունեցող շարունակական բարեփոխումները, մասնավորապես՝ բուհերի գործունեության ցուցանիշների արդյունավետության չափման և հաշվետվողականության ապահովման, որակավորումների փոխձանաչման, ակադեմիական շարժունության ընդլայնման, կրթական գործընթացների թափանցիկության բարձրացման, ինչպես նաև ՈԱ գործընթացների կատարելագործման հիմնախնդիրների լուծման կարևորությունը՝ ՀՀ բուհերում ԵԲԿՏ գործիքակազմի կիրառման արդյունավետությունը գնահատելու և փաստացի իրավիճակը պարզելու նպատակով իրականացվել են ուսումնասիրություններ 11 ուղղություններով: Սույն հետազոտության համար ուղենիշ են հանդիսացել ՈԱՇ-ում, ԿՓԵՀ օգտագործողի ուղեցույցում (2015 թ.), կրթության ոլորտի լիազոր մարմնի կողմից մշակված կրեդիտային համակարգով ուսուցման գործընթացի կազմակերպման օրինակելի կարգում (2007 թ.) (այսուհետ՝ Օրինակելի կարգ) և ՈԱԵԶՈԻ-ում (2015 թ.) ներկայացված հիմնական պահանջները: Սույն ուսումնասիրության շրջանակում նաև դիտարկվել է, թե բուհերը և փորձագիտական խմբերը որքանով են ուղղորդվել վերոնշյալ ուղեցույցներով հավատարմագրման գործընթացներում:

Մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի (ՄԿԾ) վերանայում: ՄԿԾ-ների մշակման, մշտադիտարկման, գնահատման և վերանայման նպատակով բուհերում առկա են համապատասխան հայեցակարգային փաստաթղթեր (կարգեր, որակավորումների ազգային և ոլորտային շրջանակների կիրառման վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույցներ, ՄԿԾ-ների մշակման այլ մեթոդական ուղեցույցներ): ՄԿԾ-ների արդյունավետության չափման համար հիմք են հանդիսանում աշխատաշուկայի վերլուծությունները, բուհերի շահակիցների շրջանում անցկացված հարցումները, հանդիպում-քննարկումները, ֆոկուս խմբերը,

ուսանողների գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների վերաբերյալ գործատուների արձագանքներն ու հետադարձ կապը, փորձագետների կողմից ներկայացված խորհրդատվությունները: ՄԿԾ-ների վերանայման արդյունքում բուհերի կողմից իրականացվել են որոշ բարելավումներ (օր.՝ ուսումնական պլանների, կրթական (ուսումնառության) վերջնարդյունքների, դասավանդման, ուսումնառության, գնահատման մեթոդների ընտրության մոտեցումների վերանայումներ և այլն), սակայն, ըստ փորձագետների, ՀՀ բուհերում նշված հայեցակարգային փաստաթղթերը դեռևս լիարժեք չեն կիրառվում ինստիտուցիոնալ մակարդակում: Մասնավորապես, ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման գործընթացներում ներգրավված փորձագետների դատողությունները և բուհերին տրամադրված խորհրդատվությունները փաստում են, որ ՄԿԾ-ների վերանայման ընթացքում լիովին չեն կիրառվում հիմնականում աշխատաշուկայի և շահակիցների թիրախային կարիքների վերլուծությունները: Բացի այդ, տարբեր գործընթացներում ցածր է արտաքին շահակիցների ներգրավվածությունը, իսկ ներքին շահակիցների հետ համագործակցությունը հիմնականում սահմանափակվում է ոչ պարբերական հարցումներով և հանդիպումներով: Փորձագիտական խմբերի դիտողություններից է նաև տարբեր գործընթացներում ՊԻԳԲ (պլանավորում-իրականացում-գնահատում-բարելավում) որակի կառավարման սկզբունքի ոչ լիովին կիրառումը: Բազմաթիվ գործընթացներ դեռևս անցում չեն կատարել գնահատման և բարելավման փուլերին: Նշված խնդիրն ակնառու է հատկապես վերահավատարմագրված բուհերի դեպքում, քանի որ փորձագետների կողմից կրկին մատնանշվել են այնպիսի խնդիրներ (օր.՝ դասավանդման, ուսումնառության, գնահատման մեթոդների և կրթական վերջնարդյունքների անհամապատասխանություն, ՈԱ գործընթացների ոչ լիարժեք իրականացում), որոնց լուծման ուղղությամբ բուհերը պետք է քայլեր ձեռնարկած լինեին նախքան հավատարմագրման 2-րդ փուլի մեկնարկը: Հարկ է նաև նշել, որ ՀՀ բուհերը ջանքեր են գործադրում իրենց ՄԿԾ-ները ազգային, տարածաշրջանային և միջազգային բուհերի նմանատիպ այլ ճանաչված կրթական ծրագրերին բովանդակային առումով համահունչ դարձնելու ուղղությամբ, այդուհանդերձ, փորձագետների դիտարկմամբ ՀՀ բուհերի ՄԿԾ-ների բովանդակային փոփոխությունները հիմնականում չեն կատարվել բենչմարքինգի (համեմատական վերլուծության) արդյունքների հիման վրա: Ուշագրավ է, որ բենչմարքինգի իրականացման փորձի պակասն առկա է ՀՀ գրեթե բոլոր բուհերում, ինչը վկայում է այն մասին, որ ՀՀ բուհերը դեռևս չունեն բենչմարքինգի իրականացման համար մշակված հստակ քաղաքականություններ,

ինչն էլ խոչընդոտում է գործընթացի արդյունավետ, համակարգային կազմակերպումն ու իրականացումը:

Կրթական վերջնարդյունքներ: Կրթական վերջնարդյունքների ձևակերպման համար հիմք են ծառայում ՀՀ պետական կրթական չափորոշիչները, ՀՀ ՈԱՇ-ը, մասնագիտական ոլորտային կազմակերպությունների կողմից սահմանված չափանիշները և պահանջները, տարբեր մեթոդական ուղեցույցները, բուհերի շահակիցների շրջանում իրականացված վերլուծությունները, կրթության կազմակերպիչների և կառավարիչների փորձառությունը: Վերջիններիս հիման վրա ՄԿԾ-ները վերանայվել են և վերակազմվել վերջնարդյունքահենք մոտեցմամբ՝ ձևակերպված գիտելիք-կարողություն-հմտություն բաղադրիչներով: Փոփոխություններ են կատարվել նաև ուսումնական պլաններում (օր.՝ կրթական վերջնարդյունքների ձեռքբերումն ապահովելու նպատակով կրեդիտների ավելացում կամ պակասեցում): Այդուհանդերձ, փորձագետների գնահատմամբ կրթական վերջնարդյունքները հիմնականում չափելի և հստակ ձևակերպված չեն, իսկ դրանց մշակման գործընթացներում խիստ ցածր է գործատուների մասնակցությունը: Սույն ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն՝ ՀՀ բուհերը չունեն նաև ՄԿԾ-ների և ՈԱՇ կրթական վերջնարդյունքների համապատասխանեցման գործիքներ:

Պասալանդման (ուսուցման) և ուսումնառության մեթոդներ: ՀՀ բուհերի ՄԿԾ-ներում ներկայացվում են դասավանդման և ուսումնառության տարբեր մեթոդներ: Տեսական գիտելիքների ձեռքբերման նպատակով կիրառվող հիմնական մեթոդներն են ինտերակտիվ դասախոսությունները, հրավիրյալ դասախոսների դասախոսությունները, գործընկերային դասավանդումները, սեմինար-քննարկումները, ներկայացումները, բանավեճերը, իսկ գործնական մասնագիտական գիտելիքների ձեռքբերման նպատակով կիրառվող մեթոդների դեպքում՝ լսարանային առաջադրանքները, անհատական, թիմային/խմբային և լաբորատոր աշխատանքները, մտային քարտեզագրումը, ուսանողների կողմից ղեկավարվող քննարկումները, դեպքերի ուսումնասիրությունները, նախագծերի մշակումը, պրակտիկումները, պրակտիկաները, կուրսային, դիպլոմային աշխատանքների, մագիստրոսական թեզերի պատրաստումը և պաշտպանությունը: Թվարկված մեթոդների ընտրությունը պայմանավորված է ՄԿԾ-ների առանձնահատկություններով և կրթական վերջնարդյունքներով, մատուցվող նյութի բովանդակությամբ ու ծավալով, ուսանողների ընդունակություններով և նախնական գիտելիքների մակարդակով: Նշված մեթոդների արդյունավետության չափման հիմք են քննությունների ընթացքում ուսանողների առաջադի-

մության վերլուծության արդյունքները, բուհերի ՈԱ կառույցների կողմից իրականացվող հարցումների վերլուծության և դասընթացների մշտադիտարկման արդյունքները: Թեպետ ՀՀ բուհերում առկա են ուսանողակենտրոն ուսուցումը խթանող մեթոդներ, ըստ փորձագիտական խմբերի գնահատման՝ ընտրված մեթոդները և կրթական վերջնարդյունքները ոչ միշտ են փոխկապակցված, ինչը խոչընդոտում է ՄԿԾ-ներով նախանշված կրթական վերջնարդյունքների լիարժեք ձեռքբերումը:

Գնահատման համակարգ: Ուսանողների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ստուգման ու գնահատման նպատակով ՀՀ բուհերում առկա են համապատասխան փաստաթղթեր (կարգեր, ձեռնարկներ, ուղեցույցներ): Գնահատման ձևերը, չափանիշները և մեթոդները ներկայացվում են նաև ՄԿԾ-ներում, մոդուլների, դասընթացների առարկայական նկարագրերում և մասնագրերում: Բուհերում հիմնականում գործում են ընթացիկ, միջանկյալ և ավարտական գնահատման ձևերը: Որպես գնահատման մեթոդներ են կիրառվում թեստերը (փակ և բաց հարցերով), էսսեների պատրաստումը՝ ըստ տրամադրված թեմաների, գնահատման ռուբրիկները, գործընկերային գնահատումները, ինքնագնահատումները, հետազոտական նախագծերի իրականացումը, կուրսային և դիպլոմային աշխատանքները, մագիստրոսական թեզերը, ամփոփիչ ատեստավորումը: Գնահատման համակարգի արդյունավետությունը բացահայտելու նպատակով անցկացվում են հարցումներ ուսանողների և դասախոսների շրջանում, իրականացվում են ուսանողների առաջընթացի ուսումնասիրություններ, կազմակերպվում են հանդիպումներ ներքին շահակիցների հետ: Թեև ՀՀ բուհերի գնահատման համակարգերում կատարվել են որոշ դրական փոփոխություններ գնահատման մեթոդների բազմազանեցման, բազմաբաղադրիչ գնահատման գործառնման, գնահատման մեթոդների ու կրթական վերջնարդյունքների համապատասխանեցման ուղղությամբ, ՀՀ բուհերում գնահատման համակարգի գործառնման արդյունավետության ապահովումը շարունակում է մնալ առաջնային խնդիրներից մեկը: Սա հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ գնահատման մեթոդները կրթական վերջնարդյունքների հետ դեռևս լիովին փոխկապակցված չեն, ինչն էլ թույլ չի տալիս արդյունավետորեն գնահատել կրթական վերջնարդյունքների ձեռքբերումը: Բացի այդ, փորձագետների պնդմամբ ուսանողների գնահատումը հիմնված է առավելապես գիտելիքների ձեռքբերման, քան կարողությունների և հմտությունների ձևավորման ու զարգացման վրա: Այսինքն՝ ՀՀ բուհերում գնահատումը դեռևս լիարժեք ուսանողակենտրոն բնույթ չունի, քանի որ հետադարձ կապն ուղղված

է ավելի շատ գնահատականների նշանակմանը, քան կրթական վերջնարդյունքների ձեռքբերման խթանմանը: Մյուս կողմից, ՀՀ բուհերում լրջագույն խնդիր է ակադեմիական ազնվության պահպանմանն առնչվող հայեցակարգային փաստաթղթերի և մեխանիզմների բացակայությունը կամ դրանց առկայության պարագայում՝ այդ փաստաթղթերի ու մեխանիզմների անարդյունավետ կիրառումը: Փորձագետների գնահատմամբ բուհերում առկա չէ ակադեմիական ազնվության պահպանմանն ուղղված հստակ քաղաքականություն, իսկ գրագողության կանխարգելման մեխանիզմներն արդյունավետորեն չեն կիրառվում՝ այդպիսով վտանգելով գնահատման օբյեկտիվությունն ու գնահատման համակարգի ընդհանուր արդյունավետությունը: Այսպիսով, ՀՀ բուհերում մինչ օրս չի ձևավորվել ակադեմիական ազնվության պահպանման համընդհանուր ընկալում և համակարգային մոտեցում, ինչը բոլոր փորձագիտական խմբերի հիմնական դիտողություններից է: Հարկ է նաև նշել, որ ՀՀ բուհերում չի գործում հայալեզու աշխատանքների գրագողության ստուգման միասնական համակարգ:

Նախընթաց կրթության ճանաչում¹: ՀՀ բուհերը քայլեր են ձեռնարկում ԿՓԵՀ օգտագործողի ուղեցույցի և կրթության ոլորտի լիազոր մարմնի կողմից սահմանված օրինակելի կարգի դրույթներին համապատասխան արդյունավետ կրթական գործընթաց կազմակերպելու և իրականացնելու ուղղությամբ, սակայն փորձագետների դիտարկումներից կարելի է ենթադրել, որ բուհերը լիովին չեն կիրառում նշված փաստաթղթերը: Ուշագրավ է, որ ինքնավերլուծություններում և փորձագիտական զեկույցներում բացակայում են նախընթաց կրթության ճանաչման գործընթացների կազմակերպման, իրականացման և արդյունավետության վերաբերյալ ամբողջական տեղեկություն, ինչը հավանաբար պայմանավորված է նրանով, որ 2011 թվականից մինչ օրս ՀՀ բուհերի ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման չափանիշները չեն վերանայվել: Թեպետ ԵԲԿՏ-ին բուհերի ինտեգրվելու տեսանկյունից գործընկերային գնահատման նպատակով ընդգրկված միջազգային փորձագետների կողմից նշվել է, որ ՀՀ բուհերում առկա չէ նախընթաց կրթության ճանաչման քաղաքականություն, և որ բուհերն ընդհանուր առմամբ արդյունավետ չեն իրականացնում կրեդիտների ճանաչման գործընթացները, միջազգային փորձագետների դիտարկումներն արտացոլված չեն ամփոփ գնահատման մեջ: Այս համատեքստում հարկ է նշել,

---

¹ Նախընթաց կրթության ճանաչումը ֆորմալ, ոչ ֆորմալ կամ ինֆորմալ կրթությամբ ձեռք բերված այն վերջնարդյունքների վավերացումն է, որոնք ձեռք են բերվել մինչև վավերացման պահանջը [4, էջ 75]:

որ առավել քան երբևէ կարևոր է ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման չափանիշների վերանայման անհրաժեշտությունը, քանի որ նախընթաց կրթության ճանաչման գործընթացների ոչ հետևողական իրականացումը և այդ գործընթացների վերաբերյալ պատշաճ տեղեկության չտրամադրումը հակասում են ԿՓԵՀ օգտագործողի ուղեցույցի (Մաս 4, Մաս 5.2) և 2015 թ. ՈԱԵԶՈԻ (1.4 չափորոշիչ) պահանջներին:

Ակադեմիական շարժունություն: Ակադեմիական շարժունությունն ապահովելու նպատակով ՀՀ բուհերում առկա են կանոնակարգեր, պայմանագրեր, համաձայնագրեր, ինչպես նաև գործում են շարժունության տարբեր ծրագրեր: Թեպետ ՀՀ բուհերը համագործակցում են ամերիկյան, եվրոպական, ասիական և ԱՊՀ տարածաշրջանի երկրների բուհերի հետ, նշված փաստաթղթերը և ծրագրերը ոչ միշտ են նպաստում ակադեմիական շարժունությանը: Փորձագետների գնահատմամբ ակադեմիական շարժունությունը խոչընդոտող հիմնական գործոններ են օտար լեզվի իմացության ցածր մակարդակը, օտարալեզու ՄԿԾ-ների և դասընթացների բացակայությունը, կրեդիտային համակարգի ոչ արդյունավետ կիրառումը, ՄԿԾ-ներում ու ուսումնական պլաններում շարժունության պատուհանների² բացակայությունը: Ինքնավերլուծություններում և փորձագիտական զեկույցներում նաև բացակայում են ԵԲԿՏ-ում շարժունության ապահովման հիմնական գործիքներից մեկի՝ դիպլոմի հավելվածի կիրառման արդյունավետության վերաբերյալ տեղեկությունները: Մասնավորապես ներկայացված չեն, թե դիպլոմի հավելվածները որքանով են համադրելի ՀՀ և միջազգային այլ բուհերի կողմից թողարկվող դիպլոմի հավելվածների հետ: Հետևաբար հստակ չէ, թե որքանով են համադրելի շնորհվող որակավորումները, կամ որքանով են դրանք նպաստում ուսանողների շարժունությանը: Սույն հետազոտության շրջանակում ՀՀ բուհերի կողմից թողարկվող դիպլոմի հավելվածների ուսումնասիրության արդյունքները փաստում են, որ ՀՀ բուհերի մեծ մասը դեռևս չի կիրառում Փարիզի կոմյունիկեով (2018 թ.) հաստատված դիպլոմի հավելվածի վերանայված տարբերակը, ինչն էլ ուսանողների շարժունության և որակավորումների փոխձանաչման հիմնական խոչընդոտներից է: Ուստի, կարելի է ենթադրել, որ ՀՀ բուհերի կողմից տրամադրվող դիպլոմի հավելվածները պարբերաբար չեն մշտադիտարկվում և չեն գնահատվում դրանց արդյունավետ կիրառման համար պատասխանատու կառույցի՝ Ակադեմիա-

---

² Շարժունության պատուհանն ուսանողների միջազգային շարժունության համար նախատեսված ժամանակահատված է, որը ներառված է կրթական ծրագրի ուսումնական պլանում [3, էջ 73]:

կան փոխճանաչման և շարժունության ազգային տեղեկատվական կենտրոնի (ԱՓՇՏԱԿ) կողմից:

ԿՓԵՇ տեղեկատվական փաթեթի առկայություն: Բուհերում կրեդիտային համակարգի կիրառման, կրթական գործընթացների թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովման կարևորագույն նախապայմաններից է ԿՓԵՇ տեղեկատվական փաթեթը, ինչը թույլ է տալիս ամբողջական պատկերացում կազմել բուհի գործունեության վերաբերյալ: Ուշագրավ է, որ բուհերի ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման ինքնավերլուծություններում և փորձագիտական զեկույցներում բոլորովին անդրադարձ չի կատարվում ԿՓԵՇ տեղեկատվական փաթեթին և դրա որակի ապահովմանը: Իսկ ՀՀ բուհերի կայքէջերի ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն՝ դրանցից ոչ բոլորն ունեն կայքում տեղադրված փաթեթներ՝ չնայած նրան, որ դրա առկայությունը ԿՓԵՇ օգտագործողի ուղեցույցի և Օրինակելի կարգի հիմնական պահանջներից է: Հարկ է նշել, որ ՀՀ բուհերում ԿՓԵՇ տեղեկատվական փաթեթների բացակայությունը և/կամ դրանց չիրապարակումը հետագայում խոչընդոտելու են ԿՓԵՇ որականիշի (ECTS Label) ձեռքբերմանը, քանի որ վերջինս շնորհվում է միայն այն բուհերին, որոնք պատշաճորեն պահպանում են ԿՓԵՇ օգտագործողի ուղեցույցի բոլոր կանոնները:

Ուսանողների համակազմ: Ուսանողների համալրման նպատակով ՀՀ բուհերում կիրառվում են տարբեր մեխանիզմներ՝ հայտարարություններ, բուկլետներ, կայքէջեր, ուսանողի ուղեցույցներ, ֆեյսբուքյան էջեր, ռադիո, գովազդային վահանակներ, բաց դռների օրեր և այլ միջոցներ: Դիմորդների ընդունելությունը կանոնակարգվում է ՀՀ օրենսդրությամբ ու բուհերի ներքին իրավական ակտերով և իրականացվում է հանրապետական միասնական և/կամ բուհերում անցկացվող ներքին քննությունների, հարցազրույցների արդյունքներով, վճարովի և անվճար հիմունքներով: Սույն ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն՝ ՀՀ-ում ուսանողների հեռացումները հիմնականում պայմանավորված են ուսանողների վատ առաջադիմությամբ, ուսման վարձավճարը չմուծելով, անհարգելի բացակայություններով, սեփական դիմումի ներկայացմամբ: Թեպետ բուհերում առկա են ուսանողների կարիքների վերհանման մեխանիզմներ (հարցումներ, ֆոկուս խմբեր, հանդիպում-քննարկումներ), փորձագետների գնահատմամբ դրանք լիովին չեն նպաստում հատկապես հեռակա ուսուցման համակարգում սովորողների, օտարերկրյա և հատուկ կարիք ունեցող ուսանողների թիրախային կարիքների վերհանմանը: Փորձագիտական զեկույցներում բուհերին տրամադրված խորհրդատվություններից կարելի է նաև եզրա-

կացնել, որ ՀՀ բուհերի մեծ մասը չի իրականացրել շրջանավարտների և գործատուների բավարարվածության, պրակտիկաների կազմակերպման արդյունավետության գնահատման, շրջանավարտների զբաղվածության վերաբերյալ վերլուծություններ, որոնք կհավաստեին բուհի ընդհանուր գործունեության արդյունավետությունը: Փորձագետների պնդմամբ ՀՀ բոլոր բուհերում խիստ ցածր է ուսանողների մասնակցությունը գիտահետազոտական աշխատանքներում և որոշումների կայացման գործընթացներում, ինչն էլ խոչընդոտում է ուսանողների վերլուծական և որոշումների կայացման կարողությունների զարգացումը:

Պրոֆեսորադասախոսական (ՊԴ) կազմի գործունեություն: ՀՀ բուհերում առկա են ՊԴ կազմի ձևավորման, ընտրության քաղաքականություն և ընթացակարգեր: ՊԴ կազմ ընտրելիս հիմք են ընդունվում թեկնածուի որակավորումը, գիտական աստիճանը և կոչումը, մասնագիտական և մանկավարժական հմտությունները, ՄԿԾ-ների առանձնահատկությունները, աշխատանքային փորձը: ՊԴ կազմի մասնագիտական գիտելիքները և հմտությունները, ՊԴ կազմի ուսումնամեթոդական հմտությունները, դասախոսների գիտահետազոտական գործունեությունը, վերապատրաստումների մասնակցության ցուցանիշները, գիտական աշխատանքների ղեկավարման և հարակից այլ կարողությունները գնահատելու նպատակով ՀՀ բուհերում կիրառվում են հարցումներ, կազմակերպվում են դասալսումներ, իրականացվում են գործընկերային գնահատումներ ու ինքնագնահատումներ: Վերլուծությունների արդյունքների հիման վրա կազմակերպվում են ՊԴ կազմի մասնագիտական զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ՝ վերապատրաստումներ, սեմինար-քննարկումներ, միջազգային ծրագրերին, գիտահետազոտական աշխատանքներին և գիտաժողովներին մասնակցության հնարավորություններ: Սակայն հստակ չէ, թե այդ միջոցառումների արդյունքներն ինչպես են ներդրվել ուսումնական գործընթացներում և որքանով են նպաստել ուսանողների առաջադիմությանը: Հարկ է նշել, որ ՊԴ կազմի մասնագիտական զարգացմանն ուղղված միջոցառումները ընդհանուր առմամբ պետք է ոչ միայն նպաստեն դասախոսների անհատական զարգացմանը, այլև խթանեն ուսանողների ակտիվ մասնակցությունը գիտահետազոտական և այլ աշխատանքներում:

Որակի ապահովում: ՈԱ գործընթացները կանոնակարգելու նպատակով ՀՀ բուհերում առկա են հայեցակարգային հիմնարար փաստաթղթեր՝ բուհի կանոնադրություն, ռազմավարական ծրագիր, ՈԱ քաղաքականություն, կարգեր, ՈԱ ձեռնարկներ, ՈԱ ստորաբաժանումների կանոնադրություններ: Սույն հե-

տագոտության արդյունքները փաստում են, որ առկա է որակի ներքին ապահովման (այսուհետ՝ ՈՆԱ) համակարգի վերանայման անհրաժեշտություն: ՈԱ գործընթացներում ցածր է արտաքին շահակիցների մասնակցության մակարդակը, իսկ ներքին շահակիցների դեպքում մասնակցությունը սահմանափակվում է հարցումների անցկացմամբ, հանդիպում-քննարկումներով, որոնց վերլուծության արդյունքները հաճախ չեն տրամադրվում շահակիցներին: Այսինքն՝ հետադարձ կապի մեխանիզմներն անարդյունավետ են և հետևաբար բարելավման կարիք ունեն: Ըստ փորձագետների գնահատումների՝ թույլ է ՈՆԱ կառույցների դերակատարությունը բուհերի այլ ստորաբաժանումների գործունեության գնահատման գործընթացներում: Ուստի, ՈԱ գործընթացները չեն նպաստում ՀՀ բուհերի ռազմավարական ծրագրերով սահմանված նպատակների լիակատար իրականացմանը: Փորձագետների գնահատմամբ ուշագրավ է նաև ՈԱ գործառույթների վերաբերյալ բուհերի աշխատակիցների տեղեկացվածության և փորձի պակասը, ինչը վկայում է այն մասին, որ կառույցների աշխատակիցների կատարողականի գնահատում և կարիքների թիրախային վերլուծություններ չեն իրականացվում ՀՀ բուհերում, հետևաբար հատուկ վերապատրաստումներ նույնպես չեն իրականացվում նշված խնդիրների վերացման նպատակով:

Ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման ինքնավերլուծություններ և փորձագիտական զեկույցներ: Մտահոգիչ են նաև ՀՀ բուհերի ինքնավերլուծությունների և արտաքին գնահատման զեկույցների պատրաստման գործընթացները: Նշվածը բացատրվում է նրանով, որ զեկույցները չեն պարունակում ամբողջական տեղեկատվություն բուհերի ընդհանուր գործունեության վերաբերյալ (քանակական և որակական ցուցանիշների վերլուծություններ), ինչը նվազեցնում է հավատարմագրման չափանիշների գնահատման օբյեկտիվությունը և, ընդհանուր առմամբ, հավատարմագրման գործընթացի արդյունավետությունը: Գրեթե բոլոր ինքնավերլուծություններում ներկայացված տեղեկությունը հիմնականում նկարագրական բնույթի է: Սույն հետազոտության արդյունքները փաստում են, որ և՛ բուհերը, և՛ փորձագետները գնահատելիս ոչ միշտ են առաջնորդվել համակարգային և ինստիտուցիոնալ արժեք ներկայացնող փաստաթղթերով (ՈԱՇ, ԿՓԵՀ օգտագործողի ուղեցույց, Օրինակելի կարգ և ՈԱԵԶՈԻ) և հաշվի չեն առել ՈԱ ոլորտում տեղի ունեցող վերջին զարգացումները: Ուստի, հարկ է նշել, որ բուհերի գործունեության խորքային ուսումնասիրություններ չիրականացնելը և զեկույցներում բավարար տվյալներ չներկայացնելը վտանգում են ՀՀ բուհերի և ՀՀ-ում որակի արտաքին գնահատում իրակա-

նացնող միակ կառույցի՝ «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի (ՈԱԱԿ) հեղինակությունը և ոլորտի հետագա զարգացումը:

Եզրակացություն: Ամփոփելով հետազոտության արդյունքները՝ կարելի է փաստել, որ ՀՀ բարձրագույն կրթության որակի ապահովման համակարգում առկա վերոնշյալ խնդիրները խոչընդոտում են բուհերի գործունեության շարունակական բարելավումը, նվազեցնում շնորհիվ՝ որակավորումների արժանահավատությունը և ԵԲԿՏ-ին ՀՀ ամբողջական ինտեգրումը: Ընդհանուր առմամբ քննարկված հիմնախնդիրները վկայում են կրթության ոլորտի սուբյեկտների միջև թույլ համագործակցության, միջազգային փորձի ոչ թիրախային ուսումնասիրության, կրթական գործընթացներին արտաքին շահակիցների սահմանափակ մասնակցության, ՈԱ գործընթացների հանդեպ ոչ լիակատար վստահություն չձևավորելու մասին՝ այսպիսով հակասելով Բոլոնիայի գործընթացի գաղափարախոսությանը: Հետևաբար, վեր հանված հիմնախնդիրների լուծումը պահանջում է առավել խորքային վերլուծությունների իրականացում՝ կրթության ոլորտի բոլոր սուբյեկտների ակտիվ մասնակցությամբ:

Սույն հետազոտության շրջանակում վեր հանված խնդիրների լուծման նպատակով ՀՀ բարձրագույն կրթության որակի ապահովման համակարգի տարբեր սուբյեկտներին ներկայացվում են հետևյալ առաջարկությունները:

Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ

1. ՄԿԾ-ների պլանավորման, մշակման, գնահատման և բարելավման գործընթացներում հիմք ընդունել պետության առաջնահերթությունները, ոլորտի ռազմավարական նշանակություն ունեցող հիմնարար փաստաթղթերը, ոլորտային հիմնախնդիրների լուծումը խթանող ԵԲԿՏ համապատասխան կոմյունիկները, առանցքային շահակիցների կարիքներն ու ակնկալիքները, ինչպես նաև մեթոդական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերը՝ ԿՓԵՀ օգտագործողի ուղեցույցը, ՈԱԵԶՈԻ-ն, կրթության ոլորտի լիազոր մարմնի կողմից հաստատված օրինակելի կարգը, Եվրամիության կողմից ֆինանսավորվող ծրագրերի շրջանակներում մշակված ՈԱՇ-ի և ՈՈՇ-ի վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույցները,

2. ՊԴ և վարչական կազմերի համար կազմակերպել վերապատրաստումներ ԵԲԿՏ գործիքակազմի կիրառմանն առնչվող թեմաներով՝ ներկայացնելով նշված ուղեցույցների ու մեթոդական այլ փաստաթղթերի հիմնադրույթների կիրառելիության ձևերը,

3. ՄԿԾ-ների բարելավման գործընթացներում մեծացնել բուհերի առանցքային շահակիցների ներգրավվածության մակարդակը, մասնավորապես, ըստ

թողարկվող մասնագիտությունների, պարբերաբար կազմակերպել քննարկում-հանդիպումներ՝ բացահայտելու և վերլուծելու նրանց թիրախային կարիքները,

4. բենչմարքինգի իրականացման մեթոդաբանությունը կիրառել ՀՀ բուհերի առանցքային ոլորտներում և կրթության կազմակերպման բոլոր մակարդակներում,

5. պարբերաբար վերանայել դասավանդման, ուսումնառության և գնահատման մեթոդները, մշակել դրանց և կրթական վերջնարդյունքների լիարժեք համապատասխանեցման գործիքներ,

6. մշակել ակադեմիական ազնվության պահպանման ինստիտուցիոնալ քաղաքականություններ, դրանցից բխող ներքին կանոնակարգեր, ինչպես նաև գործառել հայալեզու տեքստերի գրագողության ստուգման միասնական համակարգ,

7. ներքին և արտաքին շարժունություն ապահովելու նպատակով մշակել նախընթաց կրթության ճանաչման քաղաքականություն, ինչպես նաև քայլեր ձեռնարկել բուհերի միջև կրկնակի և համատեղ որակավորում շնորհող ՄԿԾ-ների ներդրման և իրագործման ուղղությամբ,

8. բուհերի կողմից թողարկվող դիպլոմի հավելվածները համապատասխանեցնել դիպլոմի հավելվածի՝ Փարիզի կոմյունիկեով (2018 թ.) հաստատված տարբերակին,

9. մշակել և հրապարակել ԿՓԵՀ տեղեկատվական փաթեթ, պարբերաբար գնահատել դրա որակը՝ հետագայում ԿՓԵՀ որականիշ ստանալու նպատակով,

10. վերանայել ՀՀ ՈԱՇ բարձրագույն կրթության երեք մակարդակներում ուսումնառելու համար ընդունելության պահանջները՝ հիմնվելով բացառապես ուսանողի մասնագիտական գիտելիքների, կարողությունների, գործնական հմտությունների, օտար լեզվի գերացանց իմացության, դիմորդների փորձառության ու նպատակայնության վրա,

11. իրականացնել շրջանավարտների զբաղվածության խորքային վերլուծություններ, վեր հանել ու դասակարգել ՄԿԾ-ների նպատակայնությունը և թիրախային խնդիրները,

12. ապահովել ուսանողների և դասախոսների ներգրավվածությունը գիտահետազոտական աշխատանքներում խրախուսման հստակ մեխանիզմների կիրառման միջոցով,

13. ապահովել ՈԱ կառույցների աշխատակիցների մասնագիտական զարգացման և կատարելագործման շարունակականությունը,

14. վերլուծել և դուրս բերել բուհերի ՈԱ համակարգի հետագա զարգացման հիմնական խոչընդոտները, թերությունները և դրանց վերացման հետագա միջոցառումները ներառել ռազմավարական ծրագրերում:

«Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամ

1. իրազեկվածության բարձրացման և որակի մշակույթի տարածման նպատակներով կազմակերպել և իրականացնել ՈԱԱԿ համակարգողների, ՈՆԱ կառույցների պատասխանատուների և փորձագետների վերապատրաստումներ՝ ԵԲԿՏ գործիքակազմի արդյունավետ կիրառմանն առնչվող թեմաներով,

2. հետևողական լինել ՀՀ բուհերի ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման ինքնավերլուծությունների ուսումնասիրության ու արտաքին գնահատման զեկույցների պատրաստման հարցերում՝ շեշտադրելով բովանդակային վերլուծությունը,

3. վերանայել ինստիտուցիոնալ և ծրագրային հավատարմագրման չափանիշները, ընթացակարգերը՝ դրանք համապատասխանեցնելով 2015 թ. ՈԱԵԶՈԻ պահանջներին և հիմք ընդունելով որակի ապահովման ոլորտում տեղի ունեցող վերջին զարգացումները,

4. մեկնարկել ծրագրային հավատարմագրման գործընթացի աշխատանքները՝ նախապես ուսումնասիրելով ԵԲԿՏ-ում Բարձրագույն կրթության որակի ապահովման եվրոպական ասոցիացիայի (ENQA) կողմից ճանաչված և Բարձրագույն կրթության որակի ապահովման գործակալությունների եվրոպական գրանցամատյանում (EQAR) գրանցված որակի ապահովման գործակալությունների լավագույն փորձը,

5. մշակել ՄԿԾ-ների արտաքին գնահատման մոդել՝ շեշտադրելով ԵԲԿՏ գործիքակազմի գործնական կիրառման անհրաժեշտությունը յուրաքանչյուր ՄԿԾ-ում,

6. ԱՓՇՏԱԿ-ից հավաքագրել տվյալներ դիպլոմի հավելվածի կիրառման արդյունավետության վերաբերյալ՝ հավատարմագրման գործընթացներում դրանք կիրառելու նպատակով,

7. հավատարմագրման գործընթացների թափանցիկության և գնահատումների արժանահավատության բարձրացման նպատակով ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման գրանցամատյանում ավելացնել նաև բուհերի ինքնավերլուծությունները և բարելավման պլանների գնահատման արդյունքները,

8. վերանայել ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման վկայականի ձևաչափը՝ դրանում ներառելով արտաքին գնահատմանը ներկայացված երեք ՄԿԾ-ների անվանումները:

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն (ՀՀ ԿԳՄՄ)

1. ՀՀ կրթության ոլորտի լիազոր մարմնի ենթակայության ներքո ստեղծել ՈԱՇ-ի արդյունավետ կիրառման պատասխանատու կառույց, որը պարբերաբար զեկույցներ կներկայացնի բուհերում ՈԱՇ-ի կիրառման արդյունավետության մասին,

2. ՈԱԱԿ-ի, ՈԱՇ-ի կիրառման պատասխանատու կառույցի, ԱՓՇՏԱԿ-ի, բուհերի և ոլորտի հիմնական շահակիցների հետ քննարկման արդյունքում մշակել և հաստատել որակավորումների ոլորտային շրջանակները:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան, Արցախի պետական համալսարան, Բարձրագույն կրթություն. հիմնախնդիրներ և հեռանկարներ. Աշխատաժողովի նյութեր, Երևան, «Տնտեսագետ» հրատարակչություն, 2017:

2. Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն, ՀՀ բուհերի համակարգային խնդիրները. հավատարմագրում անցած ՄՈԻՀ-երի փորձագիտական զեկույցների համեմատական վերլուծություն, Երևան, 2018:

3. Council for Higher Education Accreditation. Accreditation Serving the Public Interest. Washington DC. 2015. p. 2.

4. European Commission. ECTS User's Guide. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2015.

5. European Commission, EACEA, Eurydice, The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018.

6. European Consortium for Accreditation. Accreditation in the Higher Education Area. 2005. p. 4.

7. Organisation for Economic Cooperation and Development. 2019. Education at a Glance 2019: OECD Indicators. OECD Publishing. Paris.

ПРОБЛЕМЫ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ АККРЕДИТАЦИИ ВУЗОВ РА В КОНТЕКСТЕ ИНТЕГРАЦИИ В ЕПВО

Хачатрян Роберт

Государственный университет им. В. Брюсова, Армения

Мовсисян Татев

Государственный университет им. В. Брюсова, Армения

Аннотация

Ключевые слова: *обеспечение качества, инструментарий ЕПВО, институциональная аккредитация, проблемы процесса аккредитации.*

Данная исследовательская статья содержит оценку значимости аккредитации вуза в качестве индуктора, лежащего в основе механизмов обеспечения качества высшего обра-

зования. В статье представлен теоретический и практический анализ краеугольных вопросов, связанных с повышением продуктивности и качества образования. Затронуты проблемы институциональной аккредитации вузов РА с точки зрения практического применения инструментов ЕПВО (Национальная рамка квалификаций, Европейская система накопления и перевода кредитов, Приложение к диплому, Стандарты и руководства для обеспечения качества высшего образования в Европейском пространстве высшего образования). Указанные проблемы препятствуют оптимизации, устойчивому развитию и полной интеграции вузов РА в ЕПВО. Следовательно, их решение требует систематического, всестороннего и глубокого анализа при активном участии вузов и соответствующих регулирующих органов.

Список использованной литературы

1. Армянский государственный экономический университет, Арцахский государственный университет, Материалы семинара «Высшее образование. Проблемы и перспективы», Ереван, Изд-во «Тнтесагет», 2017.
2. Национальный центр обеспечения качества профессионального образования, Системные проблемы вузов РА. Сравнительный анализ экспертных докладов профессиональных учебных заведений, прошедших аккредитацию, Ереван, 2018.
3. Совет по аккредитации высшего образования. Аккредитация, служащая общественным интересам, Вашингтон, 2015, с. 2.
4. Европейская комиссия. Руководство пользователя ECTS. Люксембург: Издательское бюро Европейского Союза, 2015.
5. Европейская комиссия, ЕАСЕА, Эвридика, Европейское пространство высшего образования в 2018 году: Отчет о реализации Болонского процесса. Люксембург: Издательское бюро Европейского Союза, 2018.
6. Европейский консорциум по аккредитации. Аккредитация в сфере высшего образования. 2005. с. 4.
7. Организация экономического сотрудничества и развития, «Взгляд на образование 2019. Показатели ОЭСР», Изд-во ОЭСР, Париж, 2019.

PROBLEMS OF THE INSTITUTIONAL ACCREDITATION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE RA IN THE CONTEXT OF THEIR INTEGRATION INTO THE EHEA

Khachatryan Robert

Brusov State University, Armenia

Movsisyan Tatev

Brusov State University, Armenia

Summary

In this article accreditation of higher education institutions (HEIs) is considered as one of the most significant and applicable mechanisms for ensuring the quality of higher education. The article also analyzes issues related to the enhancement of quality assurance processes, both from theoretical and practical perspectives. Particularly, the problems of the institutional accreditation of HEIs of the RA are discussed in terms of the practical use of the EHEA tools. The problems presented in this article are viewed as obstacles that prevent the continuous improvement, sustainable development of the HEIs and the full integration of the RA into the EHEA.

Key words. Quality assurance, EHEA toolkit, institutional accreditation, problems of the accreditation process.

References:

1. Armenian state University of Economics, Artsakh state University, Higher education. Problems and prospects: Materials of the seminar, Yerevan, Tntesaget publishing house, 2017.
2. National center of ensuring professional education quality, Systemic problems of Armenian universities. Comparative analysis of expert reports of accredited professional educational institutions, Yerevan, 2018.
3. Council for Higher Education Accreditation. Accreditation Serving the Public Interest. Washington DC. 2015. p. 2.
4. European Commission. ECTS User’s Guide. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2015.
5. European Commission, EACEA, Eurydice, The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018.
6. European Consortium for Accreditation. Accreditation in the Higher Education Area. 2005. p. 4.
7. Organisation for Economic Cooperation and Development. 2019. Education at a Glance 2019: OECD Indicators. OECD Publishing, Paris.

*Материал был представлен и отправлен на рецензию: 05.05.2020
 Принято к публикации: 07.05.2020
 Рецензент: канд.пед. наук, ассистент Лусине Айрапетян*

*The material was submitted and sent to review: 05.05.2020
 Was accepted for publication: 07.05.2020
 Reviewer: Ph.D., Assistant Lusine Hayrapetyan*

**ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱԽՏՈՐՈՇՄԱՆ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹԸ
 ԴԱՍԱԽՈՍ-ՈՒՄԱՆՈՂ ՄԵՆԹՈՐԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ**

Ղազարյան Արևիկ
*Երևանի պետական համալսարան,
 Հայաստան*

Համառոտ ներածական: Որակյալ կրթության ապահովման անհրաժեշտ նախադրյալներից մեկն էլ սովորողների ստեղծագործական ակտիվությունն է, նրանց կառուցողական քննադատությունը, կրթական միջավայրում մոտիվացումը, կրթական կարիքների գնահատումը և փոփոխվող, իրավիճակային պայմաններում հարմարումը: Մանկավարժական գործունեության ընթացքում ստանձնած սոցիալական դերերով պայմանավորված դասախոս-ուսանող հարաբերությունները բազմամակարդակ, բազմաբնույթ են: Դրանք ձևավորվում